

Тимур КОРОТКИЙ,
професор кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
координатор Південного регіонального центру
Української асоціації міжнародного права;

Євгенія ЛУКЬЯНЧЕНКО,
помічниця-консультантка
народного депутата України Мустафи Джемілева;

Хендель НАТАЛІЯ,
доцентка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ

Анотація. У статті проаналізовано роль Кримської декларації для відновлення територіальної цілісності України. Розглянуто значення Доктрини Стімсона як одностороннього акта щодо відображення послідовної позиції США про невизнання наслідків агресії та інших грубих порушень міжнародного права. Проведено історичну аналогію між Декларацією Веллеса та Кримською декларацією. Доведено, що Кримська декларація є одностороннім актом держави, який відповідає дефініції і критеріям протесту.

Ключові слова: Агресія РФ проти України, окупація Криму, Декларація Веллеса, Кримська декларація, протест.

У міжнародних відносинах широко застосовують односторонні акти держав. Попри «односторонній» характер, різноманіття видів, вони мають значний вплив на рішення держав і мають «юридичне» навантаження та наслідки. Одним із таких актів є протест через який суб'єкт міжнародного права констатує порушення права та вимагає виправлення ситуації, компенсації шкоди [1, с. 54]. Протест може висловлювати негативне ставлення

держави до будь-яких подій у міжнародних відносинах, але найбільш важливим є протест щодо порушення основних принципів, найбільш важливих норм міжнародного права. Таким актом є Кримська декларація (Crimea Declaration) США – протест США проти порушення Російською Федерацією (РФ) основних принципів міжнародного права щодо України – агресії, анексії, окупації. Заступник речника Роберт Палладіно зазначив, що «[...] міжнародна спільнота не стоятиме осторонь, поки Росія продовжує порушувати міжнародні норми й закони, а трансатлантична виступає єдиним фронтом у своїх зусиллях із протидії російській агресії» [2].

Кримська декларація – лише один із багатьох протестів та інших форм засудження дій РФ із боку окремих держав, міжнародних організацій та світової спільноти взагалі. «Авторитетні держави не повинні толерувати застосування Росією сили проти мирного сусіда. Сполучені Штати заявляють знову про свою непохитну позицію: Крим – це Україна, і його мають повернути під контроль України» [3]. Які наслідки такого засудження, який вплив він має на поведінку держави-деліквента, які перспективи деокупації Криму взагалі? Та чому це так важливо?

Посягання на територіальну цілісність України, анексія Криму – це зазіхання не тільки на суверенітет України, а й на фундаментальні принципи міжнародного права, сучасний міжнародний правопорядок. Це перша анексія території суверенної держави в післявоєнній Європі, вона створює загрозу миру й безпеці не тільки в регіоні, а й посягає на принципи сучасного світоустрою. Адже в глобальному контексті РФ прагне зруйнувати світовий порядок, і завдання міжнародної спільноти є перешкодження цьому. Міжнародне право – фундамент сучасного міжнародного порядку, і всі заяви та дії окремих держав і міжнародної спільноти мають бути спрямовані на захист міжнародного права й відновлення порядку.

Серед близьких за змістом актів США варто згадати три односторонні акти у формі протесту – Декларацію Стімсона, Декларацію Веллеса (Welles Declaration) та Кримську декларацію. Між ними є безліч інших декларацій США, значна кількість відмінностей щодо політичних обставин, умов прийняття, наслідків, впливу на міжнародні відносини, але їх об'єднує засудження США агресії та агресора – відповідно Японії, СРСР та РФ, та невизнання наслідків агресії. У перших двох випадках США протягом значного часу в різних політичних обставинах послідовно відстоювали свою позицію, яка ґрунтувалася на принципах справедливості та суверенітету, нормами міжнародного права, демократичних цінностях та правах людини, що вплинуло на результат – жертви агресії відновили незалежність та територіальну цілісність. Чому в третьому випадку ситуація має бути іншою? Адже йдеться про порушення міжнародного права, а міжнародна спільнота не має миритися з його нехтуванням.

Змістовно та історично Декларація Веллеса та Кримська декларація базуються на Доктрині Стімсона – доктрині невизнання [4]. Доктрину Стімсона вперше відображено в дипломатичній ноті, яку 7 січня 1932 року Державний секретар США Генрі Стімсон направив американським послам у Китаї та Японії для передачі відповідним урядам. Зміст ноти згодом назвали «Доктриною Стімсона» (Stimson Doctrine). У ноті було викладено протест щодо дій Японії в Маньчжурії: «[...] Американський уряд вважає своїм обов'язком сповістити Імператорський уряд Японії та Уряд Китайської Республіки, що не може визнати законність ситуації “de facto”, як і не має наміру визнавати будь-який договір або угоду, укладену між урядами або представниками цих держав, який може порушити права Сполучених Штатів або їх громадян у Китаї, включно з правами, щодо суверенітету, незалежності або територіальної й адміністративної цілісності Китайської Республіки або міжнародної політики щодо Китаю, зазвичай відомої як політика «відчинених дверей», і що він не має наміру визнавати будь-яку ситуацію, договір або угоду, досягнуті засобами, що суперечать домовленостям і зобов'язанням за Паризьким договором від 27 серпня 1928 року, підписаним Китаєм та Японією, а також Сполученими Штатами» [5]. Так, з 1932 р. Доктрина Стімсона стала основою реакції США щодо невизнання неправомірних наслідків, викликаних агресією, окупацією, анексією, що виникли в порушення міжнародного права [4].

Окупація Естонії, Латвії, Литви сімдесят вісім років тому було не визнано низкою західних демократій, й однією з найбільш відомих дипломатичних реакцій на неї була американська Декларація Веллеса. Це невизнання США окупації й анексії держав Балтії тривало аж до набуття ними незалежності в 1991 р. Як зазначив Державний секретар США Джон Керрі в річницю 75-річчя прийняття Декларації Веллеса, «Декларація Веллеса була значно більшим, аніж миттєвий символічний жест. Починаючи з 1940 року й аж до повного відновлення незалежності Балтійських держав через півстоліття, прапори Естонії, Латвії та Литви продовжували майорити у Вашингтоні, коли їх народи вірили в те, що прийде день, коли свобода повернеться до них. Протягом усіх довгих років радянської окупації, прихильність Сполучених Штатів до свободи Балтійських держав була непохитною. Й ось уже в новий час Америка із захопленням спостерігала за тим, як народи Балтійських держав створили сильні демократичні інститути й посіли своє законне місце в європейській та трансатлантичній спільнотах» [6].

Декларацію Веллеса було підписано виконувачем обов'язків Державного секретаря США Самнером Веллесом 23 липня 1940 року. Через сімдесят вісім років, 25 липня 2018 року, Державний секретар США Майк Помпео оприлюднив Кримську декларацію [7]. США послідовно та неухильно обстоювали принципи міжнародного права щодо протиправності окупації та анексії

держав Балтії Радянським Союзом протягом п'ятдесяти років, приймають Кримську декларацію, присвячену аналогічним подіям і це має важливе політичне та юридичне значення. Звісно, Кримська декларація – це не перша й не остання реакція міжнародної спільноти на окупацію та анексію РФ українського Криму, але вона свідчить про послідовну позицію США.

Не випадково США в Кримській декларації покликаються на Декларацію Веллеса, проводячи пряму паралель між діями СРСР щодо окупації й анексії держав Балтії, й агресією РФ проти України, окупацією та анексією Криму. Це посилення не тільки порівняння агресивних дій СРСР у минулому, а й РФ у сьогоденні. Це вказівка на неминучість відновлення положення, що було до агресії, неминучість деокупації Криму. Неминучість відповідальності РФ за окупацію та анексію Криму, яка раніше чи пізніше настане. Таку позицію США багаторазово виявляли шляхом заяв і нот, голосуванням у міжнародних організаціях, у підтримці України, у санкційній політиці щодо РФ [8].

Змістовно в Кримській декларації недвозначно йдеться про те, що США ніколи не визнають спробу анексії РФ Криму (attempted annexation of Crimea) та підтверджують свою політику щодо відмови визнавати претензії «Кремля» (підкреслюючи спадкоємність агресивної політики СРСР і РФ) на суверенітет над територією, захопленою силою з порушенням міжнародного права, і заявляють про необхідність підтримувати цю політику до відновлення територіальної цілісності України.

Важливо, що Кримська декларація відображає єдину позицію всіх гілок влади США, спадкоємно щодо минулих і майбутніх влад. За словами посла України в США В. Чалого: «Під час свідчень держсекретаря США Майка Помпео перед Сенатом було наголошено, що всі позиції, вказані в Декларації, погоджено з Білим домом і перебувають чітко в руслі політики президента США. Ми бачимо консолідовану позицію, яка починає реалізовуватися в конкретних рішеннях Конгресу й виконавчої влади» [9]. Прикладом є запровадження Міністерство фінансів США санкцій проти шести російських громадян і восьми суб'єктів господарювання, «які причетні до безпідставних нападів Росії на українські військово-морські судна в Керченській протоці, анексії Криму та підтримки нелегітимних сепаратистських виборів на сході України» [10].

Вагомим положенням Кримської декларації є посилення на єдність у засудженні анексії РФ із союзниками й партнерами США, міжнародною спільнотою загалом [11, 12]. Міністр фінансів США Стівен Т. Мнучін підкреслив, що «Сполучені Штати та наші трансатлантичні партнери не допустять, аби агресія Росії проти України безперешкодно тривала» [10]. Попри юридично односторонній і політичний характер Кримської декларації, вона має підтримку і схвалення інших держав, серед яких Велика Британія, Данія, Італія, Польща, Німеччина, Норвегія, Чехія, Швеція, а також ЄС [13].

МЗС Польщі оприлюднило Декларацію в справі невизнання анексії Криму, у якій «Польща підтримує політичну незалежність, єдність і територіальну цілісність України, та приєднуючись до Кримської декларації, ухваленої сполученими Штатами Америки 25 липня 2018 року, Республіка Польща відмовляється визнавати претензії Росії на владне управління територіями, зайнятими силою та в порушення міжнародного права. У порозумінні з нашими союзниками й партнерами ми відкидаємо російську нелегальну анексію Криму й зобов'язуємося стояти на цій позиції до часу повернення територіальної єдності України» [14].

МЗС Чехії висловило свою офіційну позицію щодо Кримської декларації так: «Ми підтримуємо Кримську Декларацію держсекретаря Помпео. Незаконна анексія Криму залишається порушенням міжнародного права. Трансатлантична єдність має вирішальне значення» [15].

У Заяві Міністра закордонних справ Естонії «Крим – це Україна» зазначалося: «Ми засуджуємо здійснену Російською Федерацією чотири роки тому незаконну анексію, під час якої було проігноровано положення української Конституції, воля народу України та встановлені міжнародні правила. Крим є й залишиться частиною України» [16].

Негативна реакція окремих держав, міжнародних організацій та міжнародної спільноти загалом на окупацію та анексію Криму РФ відображено в численних заявах і деклараціях. У Декларації Верховного представника ЄС від імені Європейського Союзу щодо Криму зазначено, що «Європейський Союз не визнає і продовжує засуджувати це порушення міжнародного права. Неправомірна анексія Криму й Севастополя Російською Федерацією є також викликом міжнародній безпеці, що має серйозні наслідки для міжнародного правопорядку, який захищає єдність і суверенітет усіх держав» [17]. Позиція ЄС щодо окупації та анексії Криму знайшла відображення в Декларації Високого представника Федеріки Могеріні від імені ЄС про Автономну Республіку Крим та місто Севастополь від 17 березня 2019 року, у якій закликав держави: «Європейський Союз залишається прихильним до повної реалізації своєї політики невизнання, зокрема через обмежувальні заходи. Європейський Союз знову закликає держави-члени ООН розглянути подібні заходи невизнання відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 68/262» [18].

Після заяви Державного секретаря США М. Помпео щодо позиції США в контексті незаконної анексії Криму Російською Федерацією, речник Міністерства закордонних справ і справ Співдружності Націй Великої Британії заявив: «Велика Британія висловлює повну підтримку заяві Сполучених Штатів про незаконну анексію Криму Росією. Позиція Великої Британії чітка: ми засуджуємо неодноразове порушення Росією міжнародного права. Крим – це територія України. Ми повністю віддані принципу дотримання суверенітету та територіальної цілісності України в межах, встановлених міжнародним правом» [19].

Позицію невизнання підтримує і Франція, вказуючи, що «Франція не визнає незаконну анексію Криму: перерозподіл міжнародних кордонів силою є порушенням міжнародного права та зобов'язань, прийнятих Російською Федерацією.» [20], «невизнання приєднання Криму до Росії, акт, який суперечить міжнародному праву», – вектор зовнішньої політики Швейцарії [21]. Аналогічна позиція в Німеччини та Австрії: «відповідно до висновків Європейської Ради від 20/21 березня 2014 року, що вона не визнає незаконний референдум у Криму та незаконну анексію Автономної Республіки Крим та міста Севастополь до Російської Федерації» [22, 23].

Реакція України міститься в Коментарі МЗС України щодо Кримської декларації США: «Україна дякує за Кримську декларацію, оприлюднену Державним секретарем США М. Помпео, у якій наголошується на невизнанні Сполученими Штатами Америки неправомірної спроби Росії анексувати Автономну Республіку Крим. Ця декларація підтверджує постійність політики США в питанні поваги до суверенітету й територіальної цілісності. Як і в декларації Велеса 1940 року, Сполучені Штати Америки послідовно підтримують основоположний принцип міжнародного права “*ex injuria jus non oritur*” – неправомірні дії не можуть бути основою прав для правопорушника. Ми підтримуємо рішучість США в спонуканні РФ поважати міжнародне право та відновити територіальну цілісність України. Ми також глибоко вдячні Сполученим Штатам за практичну допомогу в протидії російській агресії проти України» [24].

Г. Шелест зауважує, що «цей документ не є зобов'язуючим ані для президента, ані для Конгресу», але він «є чіткою демонстрацією політики США, на відміну від твітів» [25]. Тобто Кримська декларація має передусім політично-зобов'язальний характер, та зумовлює в теперішньому та подальшому поведінку США та окремих гілок влади США саме в контексті Кримської декларації. 27 лютого 2019 року було поширено Заяву Держсекретаря США Майка Помпео, у якій вказано: «У Кримській декларації від 25 липня 2018 року Сполучені Штати підтвердили ще раз свою відмову визнавати претензії Кремля на суверенітет над Кримом. Сполучені Штати також засуджують незаконні дії Росії в Криму та її агресію, що триває проти України. Сполучені Штати залишатимуть чинними відповідні санкції проти Росії доти, доки російський уряд не поверне Україні контроль над Кримом і повністю не виконає Мінські домовленості» [3].

Кримська декларація з погляду дипломатичної практики США є визначенням чіткої й недвозначної позиції США з цього питання. В. Чалий також зазначив: «Хоча з юридичної точки зору вона не має статусу закону, але в рамках американської правової системи практично проголошена як політика, і нею керуватимуться виконавчі структури у своїх рішеннях» [9], тобто для США вона має певний правовий зміст.

С.О. Мельник стверджує, що під актом протесту розуміють офіційне заперечення одного суб'єкта міжнародного права проти певної ситуації, заявленої претензії або поведінки іншого суб'єкта міжнародного права [26, с. 169]. На нашу думку, Кримська декларація повністю відповідає цій дефініції і критеріям протесту [26, с. 268], що дозволяє говорити про відповідні міжнародно-правові наслідки:

- проголошення невизнання окупації та анексії РФ Криму;
- вказання на несумісність дій РФ щодо вторгнення до Криму, його окупації та анексії, принципам і нормам міжнародного права та міжнародно-правовим зобов'язанням РФ, пряме і грубе порушення цих принципів і норм;
- визнання незгоди щодо дій РФ щодо територіальної цілісності України й непорушності її кордонів, осуд цих дій;
- дії РФ щодо окупації та анексії Криму, та претензії, що ґрунтуються на них, не мають підстав у міжнародному праві й не є юридично обґрунтованими;
- виключення ситуації в майбутньому, коли поведінка США могла б бути представлена як мовчазна згода із ситуацією;
- запобігання легітимізації РФ окупації та анексії Криму та наслідків, що випливають з окупації й анексії;
- підтвердження суверенних прав України, які були порушені в результаті міжнародно-протиправних дій РФ.

Як зазначив Заступник державного секретаря США Девід Гейл 7 березня 2019 року: «Вам усім відома Кримська декларація держсекретаря США Помпео, у якій чітко зазначена однозначна позиція Сполучених Штатів, що ми не визнаємо й не будемо визнавати анексію Криму Росією» [27].

Незалежність, окупація, анексія, незалежність – виток історичних подій, який повторюється не вперше, хоча не навчив нічому спадкоємців «тюрми народів» і «Великого терору». Окупація у 2014 році українського Криму, з його подальшою анексією Російською Федерацією, закінчиться деокупацією Криму й поверненням Криму до складу України, бо «історія вчить лише тому, що вона ніколи нічому не навчила народи» [28, с. 64].

1. Міжнародне право: [навч. осібник]; за ред. М.В. Буроменського. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.

2. Трансатлантичне співтовариство запроваджує санкції проти Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/transatlantic-community-imposes-sanctions-on-russia/>

3. Пресреліз: Крим це Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/press-releases-crimea-is-ukraine/>

4. Доктрина Сімсона / В. Н. Денисов // Юридична енциклопедія: в 6-ти т. : енциклопедія. Т.2. Д–Й / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – Вид-во: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана; [відп. ред. Ю.С. Шемшученко]. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1999.

5. The Stimson Doctrine. – Available at: https://ay12-14.moodle.wisc.edu/prod/pluginfile.php/204497/mod_book/chapter/210/Lecture07/stimsondoctrine.pdf

6. Seventy-Fifth Anniversary of the Welles Declaration – Available at: <https://ee.usembassy.gov/seventy-fifth-anniversary-welles-declaration/>

7. Crimea Declaration – Available at: <https://www.state.gov/secretary/remarks/2018/07/284508.htm>; українською мовою на сайті Посольства США в Україні: Кримська Декларація // Заява Державного секретаря Помпео [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/crimean-declaration/>
8. *Гарань А.* «Кримська декларація» США: чи відбудеться розмін Донбасу на Крим [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/10206351-krimaska-deklaraciya-ssha-chi-vidbudetsya-rozmin-donbasu-na-krim.html>
9. Кримська декларація демонструє політику всієї адміністрації США – Чалий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/2510381-krimaska-deklaracia-demonstrue-politiku-vsiei-administracii-ssa-calij.html>
10. Міністерство фінансів США запроваджує санкції проти Росії через постійну агресію в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/treasury-sanctions-russia-over-continued-aggression-in-ukraine/>
11. United Nations General Assembly Resolution A/RES/68/262 “Territorial integrity of Ukraine” (27.03.14) – Available at: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262
12. Резолюція ГА ООН от 27 марта 2014 года № A/RES/68/262 «Территориальная целостность Украины».
13. Анексія суперечить міжнародному праву: які країни підтримали Кримську декларацію США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/svit/aneksiya-superechit-mizhnarodnomu-pravu-yaki-krayini-pidtrimali-krimsku-deklaraciju-ssha-1192029.html>
14. Declaration on non-recognition of Crimea annexation– Available at: https://msz.gov.pl/en/news/declaration_on_non_recognition_of_crimea_annexation
15. The Czech Republic supported the «Crimean Declaration» – Available at: <https://www.euointegration.com.ua/news/2018/07/26/7084866/>
16. Foreign Minister Sven Mikser: Crimea is Ukraine – Available at: <https://vm.ee/en/news/foreign-minister-sven-mikser-crimea-ukraine>
17. Декларація Верховного Представника ЄС від імені Європейського Союзу стосовно Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/34484-deklaracija-verkhovnogo-predstavnika-jes-vid-imeni-jevropejsykogo-sojuzu-stosovno-krimu>
18. Declaration by the High Representative Federica Mogherini on behalf of the EU on the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol – Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/03/17/declaration-by-the-high-representative-federica-mogherini-on-behalf-of-the-eu-on-the-autonomous-republic-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol/>
19. UK supports US declaration condemning the illegal annexation of Crimea – Available at: <https://www.gov.uk/government/news/uk-supports-us-declaration-condemning-the-illegal-annexation-of-crimea>
20. France’s position on the situation in Ukraine – Available at: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/situation-in-ukraine-what-is/>
21. Situation in Ukraine: Federal Council extends measures to prevent the circumvention of sanctions – Available at: <https://www.admin.ch/gov/en/start/dokumentation/medienmitteilungen.msg-id-56478.html>
22. Declarations. Notifications – Available at: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=322&disp=resdn>
23. Declarations– Available at: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=308&disp=resdn>
24. Коментарі МЗС України щодо Кримської декларації США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/press-center/comments/9159-komentar-mzs-ukrajini-shhodo-krimskyoji-deklaraciji-ssha>
25. *Шелест Г.* Шпаргалка для Трампа: що Держдеп записав між рядками Кримської декларації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2018/07/27/7084879/>
26. *Мельник С.А.* Односторонние акты государств в современном международном праве. – Одесса: Фенікс, 2011.
27. Виступ заступника державного секретаря США Девіда Гейла під час прес-конференції у Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/remarks-by-u-s-under-secretary-of-state-for-political-affairs-david-hale-at-a-press-conference-in-kyiv/>
28. *Гегель Г.* Философия истории. – Мультимедийное издательство Стрельбицкого, 2015.

Tymur KOROTKYI,
*Professor, the Department of International and European Law
of the National University Odesa Law Academy,
Coordinator of the South Regional Centre
of the Ukrainian Association of International Law;*

Yevheniia LUKIANCHENKO,
Counselling Assistant of Mustafa Dzhemilev, People's Deputy of Ukraine;

Nataliia KHENDEL,
*Associate Professor,
the Department of International and European Law
of the National University Odesa Law Academy*

THE CRIMEA DECLARATION AND ITS ROLE IN THE DE-OCCUPATION OF CRIMEA

Abstract. The article analyses the role of the Crimea Declaration in the restoration of the territorial integrity of Ukraine.

It is argued that unilateral acts of states are widespread in international relations. Violation of the sovereignty and territorial integrity of Ukraine, the annexation of Crimea is an encroachment not only on the sovereignty and territorial integrity of Ukraine. This is an infringement upon the fundamental principles of international law and the current international order.

The article considers the point of view of the American diplomatic practice in relation to the Crimea Declaration. The Crimea Declaration is expressed in the form of a unilateral statement containing a protest regarding actions and their consequences, violating international law, by the direct recipient of the Declaration, namely, the Russian Federation. The Declaration is aimed at protecting the rights and interests of Ukraine, which is the common goal of the entire international community, and encourages its members to join this position.

The Crimea Declaration fully corresponds to the definition and criteria of protest, which allows us to speak about the relevant international legal implications arising from the Declaration and other relevant acts of the United States that form a unified system.

It is concluded that despite the fact that the Declaration contains general and framework provisions, it clearly reflects the US position regarding the condemnation of Russia's invasion of Ukraine, violation by Russia of fundamental principles of international law with regard to Ukraine, the non-recognition of the annexation of Crimea and its consequences, and the need for an expeditious de-occupation of Crimea.

Keywords: the aggression of Russia against Ukraine, occupation of Crimea, Welles Declaration, Crimea Declaration, protest.